

УДК 378:796.071.4.035

Данилевич М.В.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ ДО РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті на основі результатів анкетування студентів двох вищих навчальних закладів з'ясовано особливості професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Зазначаються окремі недоліки в існуючій системі підготовки фізкультурних кадрів: недостатній обсяг практичної підготовки для здійснення рекреаційно-оздоровчої діяльності; недостатній ступінь володіння професійною термінологією; неспроможність ефективно здійснювати педагогічно організовану рухову активність з використанням технологій оздоровчої фізичної культури недостатній рівень професійних знань, вмінь і навичок майбутніх фахівців щодо проведення рекреаційно-оздоровчої діяльності з різними категоріями населення тощо. Автор вказує, що для підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців з рекреаційно-оздоровчої роботи ї необхідно реформувати існуючу систему підготовки фізкультурних кадрів в Україні, акцентуючи увагу на оволодінні професійно орієнтованими знаннями, вміннями та навичками.

Ключові слова: професійна підготовка, готовність, майбутні фахівці з фізичного виховання та спорту, рекреаційно-оздоровча діяльність.

Постановка проблеми. Людина, її життя і здоров'я є найвищими соціальними цінностями країни, визначеними Конституцією України. Проте розвиток суспільства, глобальні зміни економіки, культури та науки призвели до урбанізації, інформатизації, індустріалізації та значного зниження рухової активності людини. Ефективним засобом профілактики негативних наслідків розвитку сучасної цивілізації може слугувати саме фізична рекреація.

Рекреаційна діяльність – це процес раціонально організованої психофізичної активності людини, яка спрямована на відновлення і розвиток її фізичних і духовних сил у вільний від основних професійних, родинних і громадських обов'язків час [3, с. 11].

Дослідження Z. Krawczyk показують, що ставлення до фізичної культури в країнах колишнього соціалістичного простору на сьогоднішній день таке, як було в розвинутих країнах Європи приблизно 50 років тому [5, с. 4]. У країнах Заходу близько 2/3 населення займається рекреаційно-оздоровчою діяльністю, в той час як в країнах Східної Європи – від 8 до 12%. Основними діючими способами у формуванні менталітету населення у потрібному напрямку є фахівці з фізичного виховання та спорту. Тобто, вирішення проблеми позитивного відношення до фізичної культури нерозривно пов'язане з удосконаленням якості професійної фізкультурної освіти [2, с. 31].

Через відсутність у попередні роки сильної школи підготовки кадрів для сфери фізичної рекреації, на думку О.В. Андрєєвої виник стійкий дефіцит фахівців у цьому сегменті ринку праці [1, с. 221].

Аналіз останніх досліджень. В останні роки з'явилося багато робіт, у яких безпосередньо чи опосередковано досліджуються проблеми підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності (Є.А. Захаріна, Л.І. Іванова, Р.П. Карпюк, А.П. Конох, Є.Н. Приступа, Л. П. Сущенко, О.В. Тимошенко та інші).

Різні аспекти підготовки фахівців з рекреаційно-оздоровчої діяльності висвітлені у працях українських науковців: О.В. Андрєєвої, О.Л. Благій, М.В. Дутчака, О.М. Жданової, В.В. Левицького. Питанням фізичної рекреації присвячено чимало робіт зарубіжних фахівців: М. Ikeda [4] С. Bouchard [6], Т. Wolanska [7].

Незважаючи на наявність цілої низки науково-педагогічних досліджень, на сьогодні в Україні відсутні фундаментальні теоретико-методичні праці з проблем підготовки фахівців у сфері фізичної рекреації. На думку О.В. Андрєєвої, потрібно розробити та теоретичного обґрунтувати підходи до відбору і структурування змісту та програмно-методичного забезпечення навчального процесу у ВНЗ; визначити перспективні напрями модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців для галузі [1, с. 231].

Робота виконана відповідно до плану НДР Львівського державного університету фізичної культури.

Формулювання мети дослідження. Визначені аспекти окреслюють мету статті, яка полягає у з'ясуванні особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Відповідно до мети були визначені **завдання дослідження**:

1. Визначити окремі недоліки у формуванні системи професійних знань, вмінь та навичок майбутніх фахівців з фізичної рекреації за допомогою анкетування.

2. Дослідити готовність майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Результати дослідження. Для вирішення поставлених завдань нами було проведено анкетування студентів старших курсів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (НПУ ім. М.П. Драгоманова) та Національного університету фізичного виховання та спорту України (НУФВіСУ) загальною кількістю 189 осіб (59 та 130 студентів відповідно).

Аналіз анкетування дозволив встановити мету вступу у вищий навчальний заклад (ВНЗ) фізкультурного профілю. Так, 20,63 % студентів хочуть отримати вищу фізкультурну освіту, 49,21% – мріють працювати у галузі фізичного виховання та спорту, 16,93% – хочуть займатися рекреаційно-оздоровчою діяльністю, 6,35% – вступили до ВНЗ за порадою батьків чи друзів і 6,88% опитаних важко відповісти. Отже, переважна більшість респондентів мріють отримати вищу фізкультурну освіту.

Багатьом студентам потрібна додаткова практична підготовка для здійснення рекреаційно-оздоровчої діяльності. Так, 32,28% респондентів відповіли, що так; 26,98 % – швидше так, ніж ні; 30,16% – швидше ні, ніж так і ще 10,58% – важко відповісти.

Отже 59,26 % опитаних підтверджують потребу у додатковій практичній підготовці. При цьому, планує у майбутньому працювати фахівцем у сфері рекреаційно-оздоровчої діяльності практично така ж кількість осіб (53,97 %). Очевидно, що саме їм і бракує практичного досвіду роботи. Ще 29,63 % швидше за все не будуть працювати фахівцем у сфері рекреаційно-оздоровчої діяльності та 16,40 % респондентів ще не визначилися з майбутнім працевлаштуванням, тому й обрали варіант відповіді "важко відповісти".

Варто відзначити, що відсоток охочих працювати у сфері рекреаційно-оздоровчої діяльності удвічі вищий у НУФВіСУ (67,80%), ніж у НПУ ім. М.П. Драгоманова (32,80 %). На нашу думку, це зумовлено тим, що НУФВіСУ – центральний профільний ВНЗ у підготовці кадрів для сфери фізичного виховання та спорту, у той же час НПУ ім. М.П. Драгоманова готує кадри для різних сфер, а підготовка фізкультурних кадрів є лише одним із напрямів підготовки даного ВНЗ.

На запитання "Чи спроможні Ви здійснювати педагогічно організовану рухову активність людей, спрямовану на відновлення зниженої працездатності, з використанням технологій оздоровчої фізичної культури?" 21,69 % студентів відповіли, що спроможні; 31,75 % – швидше так, ніж ні; 29,63% – швидше ні, ніж так і 17,46 % – не змогли відповісти на дане запитання. Варто відзначити, що лише половина студентів (53,44 %) вважають себе спроможними здійснювати педагогічно організовану рухову активність з використанням технологій оздоровчої фізичної культури.

Подальший аналіз результатів анкетування засвідчив, що 23,80 % респондентів спроможні застосовувати фізичні вправи, ігри, розваги, а також природні чинники для активного відпочинку різних категорій людей; 40,74 % – швидше так, ніж ні; 28,04 % – швидше ні, ніж так і 7,41 % – важко відповісти.

Проведені дослідження показали ступінь володіння майбутніх фахівців професійною термінологією для проведення рекреаційно-оздоровчої діяльності з різними категоріями населення. Зокрема, 17,46 % респондентів володіють професійною термінологією; 46,56% – швидше так, ніж ні; 21,16 % – швидше ні, ніж так і 14,81 % – важко відповісти.

Встановлено, що 35,45 % опитаних студентів здатні мотивувати різні категорії населення до рекреаційно-оздоровчої діяльності; 26,46 % – швидше так, ніж ні; 26,46 % – швидше ні, ніж так і 19,58 % – важко відповісти.

У ході анкетування респондентам було запропоновано оцінити свій рівень володіння знаннями у сфері рекреаційно-оздоровчої діяльності (табл. 1).

Одержані результати показали, що студенти добре засвоїли завдання рекреаційно-оздоровчої діяльності (58,72 %), методику проведення контролю за оздоровчим впливом занять на організм людини (55,55 %); форми рекреаційно-оздоровчої діяльності (51,85 %); особливості використання засобів рекреаційно-оздоровчої діяльності з особами різного віку та статі (54,60 %).

Поряд з цим, студенти зазначають недостатній рівень знань щодо змісту законодавчих і програмних документів розвитку галузі фізичної культури і спорту; підсистеми державних і громадських організацій, у компетенції яких знаходиться рекреаційно-оздоровча діяльність населення; змісту пропаганди та реклами рекреаційно-оздоровчих послуг; сутності сучасних оздоровчих систем.

За допомогою анкетування ми також з'ясували рівень володіння майбутніх фахівців уміннями та навичками у сфері фізичної рекреації (табл. 2).

Виявилось, що найкраще студенти засвоїли такі вміння: визначати рівень фізичного стану людини; програмувати рекреаційно-оздоровчі заняття з використанням різних видів фізичних вправ; формувати мотивацію до рекреаційно-оздоровчої діяльності; проводити рекреаційно-оздоровчу діяльність з особами різного віку, статі; проводити рекреаційно-оздоровчу діяльність з урахуванням інтересів та уподобань людей різних категорій; проводити рекреаційно-оздоровчу діяльність з особами

різного рівня фізичного стану; формувати поведінку особи, спрямовану на збереження і зміцнення здоров'я.

Таблиця 1

Розподіл відповідей майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту щодо рівня володіння знаннями у сфері рекреаційно-оздоровчої діяльності (n= 189)

№ з/п	Зміст знань у сфері рекреаційно-оздоровчої діяльності про	Варіанти відповідей, %			
		Так, володію	Швидше так, ніж ні	Швидше ні, ніж так	Важко відповісти
1	зміст законодавчих і програмних документів розвитку галузі фізичної культури і спорту	21,17	22,75	51,32	13,76
2.	підсистема державних і громадських організацій, у компетенції яких знаходиться рекреаційно-оздоровча діяльність різних груп населення	8,99	27,51	52,38	11,11
3.	завдання рекреаційно-оздоровчої діяльності	34,39	24,33	30,68	10,58
4.	методику проведення контролю за оздоровчим впливом занять на організм людини	28,57	26,98	29,63	14,81
5.	сутність пропаганди та реклами рекреаційно-оздоровчих послуг	19,58	24,87	33,33	22,22
6.	форми рекреаційно-оздоровчої діяльності	22,75	29,10	32,28	15,87
7.	особливості використання засобів рекреаційно-оздоровчої діяльності з особами різної статі	23,28	31,22	29,10	16,40
8.	особливості використання засобів рекреаційно-оздоровчої діяльності з особами різного віку	19,58	31,22	31,75	17,46
9.	особливості використання засобів рекреаційно-оздоровчої діяльності з особами різного рівня фізичного стану	20,63	31,22	32,28	15,87
10.	сутність сучасних оздоровчих систем	23,28	25,92	29,63	21,16

Таблиця 2

Розподіл відповідей майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту щодо рівня володіння уміннями та навичками у сфері рекреаційно-оздоровчої діяльності (n= 189)

№ з/п	Зміст умінь та навичок у сфері рекреаційно-оздоровчої діяльності	Варіанти відповідей, %			
		Так, володію	Швидше так, ніж ні	Швидше ні, ніж так	Важко відповісти
1	проводити рекламу рекреаційно-оздоровчих послуг	21,69	24,34	32,80	21,16
10.2	визначати рівень фізичного стану людини	31,75	29,63	21,16	15,87
10.3	програмувати рекреаційно-оздоровчі заняття з використанням різних видів фізичних вправ	28,57	28,04	21,69	18,51
10.4	формувати мотивацію до рекреаційно-оздоровчої діяльності	29,10	23,28	24,87	22,75
10.5	проводити рекреаційно-оздоровчу діяльність з особами різного віку, статі	25,40	32,80	22,22	19,58
10.6	проводити рекреаційно-оздоровчу діяльність з урахуванням інтересів та уподобань людей різних категорій	21,16	32,28	23,28	24,34
10.7	проводити рекреаційно-оздоровчу діяльність з особами різного рівня фізичного стану	26,46	30,69	23,81	19,05
10.8	проводити рекреаційно-оздоровчі заходи змагального характеру з різними категоріями населення	24,34	25,39	30,69	19,58
10.9.	формувати поведінку особи, спрямовану на збереження і зміцнення здоров'я	29,10	26,98	22,22	21,69

У переліку умінь та навичок, які студенти засвоїли недостатньо домінують уміння проводити рекламу рекреаційно-оздоровчих послуг та проводити рекреаційно-оздоровчі заходи змагального характеру з різними категоріями населення.

Зазначені відповіді дозволяють зробити висновок про доцільність внесення змін та корекцію існуючої системи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. Удосконалення існуючої системи дозволить підвищити якість підготовки кадрів для сфери фізичної реабілітації та покращить рівень професійних знань, вмінь та навичок майбутніх фахівців.

На запитання "Чи здатні Ви особисто показати виконання основних видів оздоровчо-рекреаційної рухової активності?" загалом, 35,98 % відповіли, що так; 23,81 % швидше так, ніж ні; 29,10 % – швидше ні, ніж та і 11,11 % – важко відповісти.

Цікаво, що 84,75 % студентів НУФВіСУ здатні особисто показати виконання основних видів оздоровчо-рекреаційної рухової активності і лише 10,18 % – не можуть цього зробити. Відповіді студентів з НПУ ім. Драгоманова дещо різняться. Так лише 48,46 % респондентів здатні особисто показати виконання основних видів оздоровчо-рекреаційної рухової активності і 37,69 % – не можуть цього зробити.

У підсумку ми пропонували студентам самостійно оцінити наскільки сформована їхня готовність до проведення рекреаційно-оздоровчої діяльності. Виявилось, що 24,87 % опитаних вважають, що сформована; 29,63 % – швидше так, ніж ні; 27,51 % – швидше ні, ніж так і 17,98 % – важко відповісти на поставлене запитання. Тобто, лише 55 % студентів вважають себе готовими до роботи в сфері рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Висновки

Проведені нами дослідження дозволили виявити окремі недоліки в існуючій системі підготовки майбутніх фахівців до рекреаційно-оздоровчої діяльності двох ВНЗ України: Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова та Національного університету фізичного виховання та спорту України.

Зокрема, встановлено, що більшості опитаних студентів потрібна додаткова практична підготовка для здійснення рекреаційно-оздоровчої діяльності. Лише половина респондентів вважають себе спроможними здійснювати педагогічно організовану рухову активність з використанням технологій оздоровчої фізичної культури. Третина опитаних не планують працювати фахівцем у сфері фізичної рекреації.

Встановлено недостатній рівень професійних знань, вмінь і навичок майбутніх фахівців щодо проведення рекреаційно-оздоровчої діяльності з різними категоріями населення. Лише половина студентів (54,50 %) вважають себе відносно готовими до роботи в сфері рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Таким чином, аналіз результатів проведених досліджень свідчить про те, що проблема формування готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання до рекреаційно-оздоровчої діяльності є надзвичайно актуальною і потребує додаткового дослідження.

Варто акцентувати подальшу увагу на реформуванні системи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. Ґрунтовне оволодіння професійно орієнтованими знаннями, вміннями та навичками в сфері фізичної рекреації не тільки сприятиме підвищенню рівня пізнавальної і творчої активності майбутніх фахівців, високому науковому рівню їх готовності, але, головне, на практиці створить умови для соціальної і професійної стабільності фізкультурних кадрів, розширить розуміння ними високої громадянської відповідальності за результати своєї діяльності.

Перспективи подальших досліджень. До подальших напрямів дослідження вважаємо за доцільне віднести розробку моделі професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до роботи в сфері фізичної рекреації.

Використані джерела

1. Андреева О. В. Фізична рекреація : [монографія] / Олена Валеріївна Андреева. – К. : ТОВ "НВП Поліграфсервіс", 2014. – 286 с.
2. Войнар Ю. Розвиток та сучасні тенденції системи підготовки фахівців з фізичної культури в умовах євроінтеграції : [монографія] / Ю. Войнар, Д. Наварецький, І. Глазирін – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2005. – 184 с.
3. Фізична рекреація : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту] / Приступа Є.Н., Жданова О.М., Линець М.М. [та ін.]; за наук. ред. Євгена Приступи. – Дрогобич : Коло, 2010. – 448 с.
4. Ikeda M. Sport for All in Japan. – 2nd ed. / M. Ikeda, Y. Yamaguchi, M. Chgahara. – Tokio : Sasakawa sport foundation, 2004. –41 p.

5. Krawczyk Z. Preobrazenia sportu dla wszystkich w krajach postindustrialnych i inustrialnych / Z. Krawczyk // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. – 2008. – № 1. – S. 4-7.
6. Physical activity and health /ed. C. Bouchard, S.N.Blair, W.I. Haskell. – Champaign : Human Kinetics, 2007. – 410 p.
7. Wolanska T. Rekreacja fizyczna / T. Wolanska. – Warszawa : C.O.M.U.K., 1992. – 156 p.

Danylevych M.

SOME ASPECTS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORT TO RECREATIONAL AND HEALTH ACTIVITIES

The features of training of future specialists in physical education and sport to recreational and health activities were revealed on the basis of the results of two surveys conducted among students of higher educational institutions of Ukraine.

The author points out some shortcomings in the current system of physical education staff training, insufficient practical training exercise for recreation and recreational activities; insufficient degree of mastering professional terminology; failure to effectively implement pedagogically organized physical activity using health-related physical activities and personally demonstrate the performance of the main types of health and recreational physical activity; insufficient professional knowledge, abilities and skills of future professionals to conduct recreational and health activities with different groups of people; unwillingness of graduates to work according their qualification, etc.

Generally it was found that only a half of the students find themselves prepared to work in the field of recreation and recreational activities.

The author points out that to improve the quality of training of future specialists in physical education and health to recreational activities, the current system of physical education staff training in Ukraine should be reformed, focusing on mastering professionally oriented knowledge, abilities and skills in the field of physical recreation. This will lead to better cognitive and creative activity of future specialists, high scientific level of their readiness, but, more importantly, in practice it will create conditions for social and professional stability and physical education staff, broaden their understanding of the high civic responsibility for their activity.

Key words: *training, readiness, future specialists in physical education and sport, recreation and health-related activities.*

Стаття надійшла до редакції 14.09.2015 р.